

*Osaava,
kannustava
ja turvallinen*
Suomi

Akavan
hallitusohjelmataavoitteet
2023–2027

Akava

SISÄLLYS

Akavan päätavoitteet seuraavalle hallituskaudelle	3
1. Koko osaamisketju kuntoon	5
2. Kasvu ja innovaatiotoimet	9
3. Kannustava verotus	12
4. Parempi työllisyys	15
5. Uudistuva ja hyvinvoiva työelämä	18
6. Kannustavat ja kestävät palvelut ja sosiaaliturva	23
7. Voimistuva ja toimiva Euroopan unioni	26
8. Turvallinen Suomi	28

Akavan päätavoitteet seuraavalle hallituskaudelle

Osaava, kannustava ja turvallinen Suomi

Hyvinvointiyhteiskunta voidaan rahoittaa vahvalla talouskasvulla ja korkealla työllisyydellä. Tulevaisuuden hyvinvoinnista huolehditaan panostamalla osaamiseen, nostamalla työllisyysastetta, vahvistamalla talouden kasvuedellytyksiä ja parantamalla tuottavuutta sekä vastuullisella talouspolitiikalla.

Kestävyysvaje, työikäisen väestön pieneneminen ja pohjoismaisittain alhainen työllisyysaste odottavat ratkaisuja. Hallituskaudella 2023–2027 tehtävien päätösten pitää parantaa kestävä kasvun ja korkeamman työllisyyden edellytyksiä. Tarvitaan todella aktiivista työllisyyspolitiikkaa ja kasvutoimia, jotta talouden yksityinen sektori kasvaa ja julkisen sektorin menot saadaan rahoitettua.

Hyvinvoinnin turvaaminen edellyttää osaamista, työntekoa ja kestävää taloudenpitoa.

Hyvinvoinnin turvaaminen vaatii osaamista, työntekoa ja kestävää taloudenpitoa.

Akavan päätavoitteet seuraavalle hallituskaudelle

- Osaamistason nostamiseksi huolehditaan koko koulutusketju kuntoon
- TKI-panostukset nostetaan 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä
- Julkinen talous saatetaan tasapainoon
- Työn verotusta kevennetään
- Työllisyysaste nostetaan 80 prosenttiin
- Työturvallisuuslaki uudistetaan työhyvinvoinnin parantamiseksi
- Sosiaaliturvaa uudistetaan kannustavalla ja kestäväällä tavalla
- Suomi on aktiivinen toimija EU:ssa
- Sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen panostetaan

Osaaminen on Suomen elinehto

Työ kasvaa osaamisesta. Osaamiseen panostaminen on investointi tulevaisuuteen.

Tulevaisuudessa työ vaatii tekijöiltään yhä korkeampaa koulutusta, osaamista ja jatkuvaa oppimista. Kaikilla pitää olla vähintään toisen asteen tutkinto ja vähintään puolella nuorista ikäluokista korkea-koulututkinto. Osaamistason nostamiseksi pitää laittaa kuntoon koko koulutusketju.

Kestävän kasvun vahvistamiseksi pitää panostukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin nostaa 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

Hyvinvointi syntyy työstä

Tavoitteena pitää olla yli 80 prosentin työllisyysaste. Prosenttiyksikön nousu työllisyysasteessa parantaa julkista taloutta vajaalla miljardilla eurolla. Ikääntyvässä Suomessa on yhä tärkeämpää, että kaikki työikäiset ja -kykyiset ovat töissä. Koko hyvinvointiyhteiskunnan idea ja rahoitus perustuu tähän.

Jotta työllisyysastetta saadaan nostettua, työn tekemisen on oltava kannattavampaa kuin nykyisin. Työn verotuksen alentaminen kaikissa tuloluokissa kannustaa työn tekemiseen sekä tukee ostovoimaa ja talouskasvua. Sosiaaliturvaa ja työttömyysturvaa pitää kehittää niin, että työn vastaanottamiselle on aina myös taloudelliset kannusteet.

Työelämää on kehitettävä työssä jaksamisen parantamiseksi ja työurien pidentämiseksi. Työhyvinvointi pitää nähdä osana talous- ja työllisyyspolitiikkaa.

Työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa pitää lisätä huomattavasti sekä parantaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä.

Kestävä taloudenpito luo turvallisuutta

Julkinen talous pitää saattaa tasapainoon, sillä talouden kestävyys ja liikkumatila pitää varmistaa tulevien kriisien varalta. Nyt Suomi velkaantuu noin seitsemän miljardia euroa vuodessa. Julkisen velan määrää suhteessa bruttokansantuotteeseen on pienennettävä, sillä emme voi jättää nuorille liian suurta velkataakkaa. Vain sellaiset julkiset menolisäykset ovat perusteltuja, jotka ovat taloutta kasvattavia investointeja tulevaisuuteen.

Jotta työllisyysastetta saadaan nostettua, työn tekemisen on oltava kannattavampaa kuin nykyisin.

Talous tervehdytetään korkealla työllisyydellä, pitkillä työurilla, panostuksilla talouskasvuun sekä huolehtimalla julkisen sektorin tuloksellisesta toiminnasta. Päättäjien tehtävänä on varmistaa, että hyvinvointiyhteiskunnalle määriteltyjä tehtäviä hoitaa riittävä määrä työntekijöitä riittävin resurssein.

Houkuttelevan ja kilpailukykyisen Suomen perusta on vakaa ja turvallinen yhteiskunta. Vahvasta oikeusvaltiosta ja hyvästä hallinnosta sekä sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta pitää huolehtia kaikissa oloissa.

1 Koko osaamisketju kuntoon

Akavan kolme keskeistä koulutuspolitiikan tavoitetta ovat:

- Osaamistason nosto – huolehditaan koko koulutusketju kuntoon ja lisätään koulutusmääriä korkea-asteella.
- Perustaidot kaikille – vahvistetaan koulutien alkua tekemällä esiopetuksesta kaksivuotista ja vahvistamalla oppimisen tukea varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja peruskoulun alku-luokilla.
- Jatkuva oppiminen sisällytetään osaksi jokaisen työelämää.

Suomen kilpailukyky perustuu osaamiseen. Osaamistason nostoon tähtääviä toimia pitää jatkaa ja vahvistaa edellytyksiä jatkuvalla oppimiselle.

Akavan tavoitteena on, että kaikki suorittavat vähintään toisen asteen tutkinnon ja vähintään puolet nuorista ikäluokista korkeakoulututkinnon. On varmistettava, että koko koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta tohtorintutkintoihin toimii ja tuottaa parhaita mahdollisia tuloksia.

Perustaidot kaikille

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja peruskoulun tehtävä on turvata kaikille riittävät perustaidot jatko-opinnoissa ja elämässä pärjäämiseen. Luku- ja kirjoitustaidon sekä matemaattisten valmiuksien on oltava peruskoulun päättyessä jokaisella sillä tasolla, että toisen asteen opintojen suorittaminen on sujuvaa.

Tehdään velvoittavasta, maksuttomasta esiopetuksesta kaksivuotista. Koulutien alun varhaiskasvatuksesta peruskoulun alkuluokille on oltava niin vahva, ettei kukaan jää oppimisessa jälkeen.

Vahvistetaan kolmiportaisen tuen mallia: jokaisella koululaisella sekä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistuvalla pitää olla oikeus tarvitsemaansa tukeen asuinpaikkaan, ikään tai muuhun tilanteeseen katsomatta.

Veloitetaan kunnat tarjoamaan vähintään yhtä pitkää kieltä englannin lisäksi. Kuntakoon kasvattaminen helpottaisi tavoitteen saavuttamista.

Turvataan erityisopettajien, kuraattorien, psykologien ja kouluterveydenhoitajien riittävä määrä ja kohtuulliset oppilasmäärät varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Toiselta asteelta eväät korkeakouluun ja työelämään

Toisen asteen koulutuksen, lukion tai ammatillisen koulutuksen tehtävä on tarjota nuorelle eväät korkeakouluopintoihin ja tulevaisuuden työelämään. Tavoitteena on oltava, että tulevaisuudella jokaisella suomalaisella olisi vähintään toisen asteen tutkinto.

Toisella asteella on käytössä duaalimalli. Lukiolla ja ammatillisella koulutuksella pitää olla jatkossakin erilliset rahoitus-, ohjaus- ja järjestämislainsäädäntönsä, jotka huomioivat koulutusmuotojen erilaiset tavoitteet ja tehtävät. Tavoitteena on taata jokaisen sivistykselliset oikeudet, työelämän kaipaama osaaminen ja jatko-opintovalmiudet.

Panostetaan tuki- ja ohjauspalveluihin toisella asteella ja kohdistetaan toiminnalle riittävät resurssit. Varmistetaan jokaiselle opiskelijalle oikeus tukiopetukseen.

Laajennetaan myönteisen erityiskohtelun rahoitusmalli valtakunnalliseksi ja ulotetaan se koskemaan koko oppivelvollisuusaikaa.

Tavoitteena pitää olla, että tulevaisuudessa jokaisella suomalaisella olisi vähintään toisen asteen tutkinto.

Korkea osaaminen turvaa työllisyyden

Koulutus ja korkea osaaminen turvaavat työllisyyden ja kasvun. Vuoteen 2030 mennessä 50 prosentilla nuorista ikäluokista tulee olla korkeakoulututkinto. Tavoitteen saavuttamiseksi koulutusmääriä on edelleen kasvatettava ja lisäysten rahoitus turvattava. Koulutuksen laatu ei saa heikentyä koulutusmääriä kasvatettaessa.

Korkeakoulutuksessa on käytössä duaalimalli. Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on omat vahvuutensa, yhteiskunnalliset tehtävänsä ja erityispiirteensä.

Opiskelijavalintajärjestelmän uudistamista on jatkettava niin, että siirtymä toiselta asteelta korkeakouluun nopeutuu. Syntynyttä hakijajoukkoa pitää purkaa ja hakuväyliä lisätä. Korkeakouluopintojen on oltava mahdollisimman monen saavutettavissa.

Opiskelijavalinnan joustavoittamiseksi lisätään avoimen väylän kautta tapahtuvaa sisäänottoa ja kokeillaan jatkuvaa hakua soveltuvilla aloilla, joilla on työvoimapulaa. Panostetaan myös opiskelijoiden hyvinvointiin ja mielenterveyspalveluihin sekä koulutuksen läpäisyyn.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen pitää olla riittävän suuria ja kansainvälisesti vetovoimaisia. Korkeakoulutusta ei pidä hajauttaa, vaan jokaisen korkeakoulun on panostettava omiin vahvuusalueisiinsa sekä vahvempaan tutkimukselliseen profiloitumiseen.

Korkeakoulujen verkostomaista yhteistyötä pitää lisätä ja reagoida ketterästi muuttuviin osaamistarpeisiin. Uusien koulutusvastuiden sijaan ratkaisuja osaajapulaan on haettava yhteistyön kautta.

Turvataan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen henkilöstön hyvinvointi ja resurssit. Uusia vastuita ei pidä lisätä, ellei niitä voida rahoittaa.

Korkein opetus perustuu aina tutkittuun tietoon. Tutkimusrahoitusta ja perustutkimuksen edellytyksiä on vahvistettava. Tämä tapahtuu vahvistamalla mahdollisuuksien mukaan korkeakoulujen taloudellista autonomiaa ja perusrahoitusta.

Jokaisen korkeakoulun on panostettava vahvuus-alueisiinsa sekä vahvempaan tutkimukselliseen profiloitumiseen.

Jatkuva oppiminen osaksi jokaisen työelämää

Jatkuvaa oppimista tarvitaan työllisyyden nostamiseksi. Osaamistarpeet muuttuvat nopeasti ja osaamisen päivittämisen tulisi olla mahdollista jokaiselle työikäiselle. Jatkuva oppiminen vaatii toteutuakseen paitsi uudenlaista koulutustarjontaa, myös rahoitusratkaisuja ja joustoja työelämässä.

Säädetään työntekijälle vahvempi oikeus osaamisen päivittämiseen työajalla ja tehdään työnantajan kustantamasta työntekijän kouluttamisesta verovapaa henkilöstöetu.

Sosiaaliturvauudistuksessa on varmistettava, että etuudet kannustavat osaamisen päivittämiseen ja kehittämiseen.

Pilotoidaan osaamissetelin tai osaamistilin käyttöä osana jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen toimintaa.

Luodaan lisää tiiviitä, työelämälähtöisiä oppimiskokonaisuuksia osaamistason päivittämiseen. Koulutussisältöjen pitää olla helposti löydettävissä ja opiskelun pitää olla soveltuvin osin mahdollista myös verkossa. Vahvistetaan digitaitoja.

Kehitetään avoimen yliopiston ja ammattikorkeakoulun palveluita avaamalla kurssitarjontaa niin, että jatkossa korkeakoulujen kursseja voisi suorittaa laajemmin myös ilman tutkinto-opiskelijan asemaa.

Toteutetaan osana Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintaa toimenpideohjelma pelkän perusasteen koulutuksen varaan jääneiden osaamistason nostamiseksi, joka kattaa työlliset, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat.

Osaamisen päivittäminen tulisi olla mahdollista jokaiselle työikäiselle.

2

Kasvu- ja innovaatio- toimet

Akavan kolme keskeistä kasvu- ja innovaatiopolitiikan tavoitetta ovat:

- Sitoudutaan TKI-rahoituslain toimenpanoon ja sen tavoitteiden seurantaan, jotta saavutetaan 4 prosentin BKT-osuus vuoteen 2030 mennessä. Vuoden 2022 BKT-tasolla tarvittava vuosittainen julkisen TKI-rahoituksen lisäys olisi 220 miljoonaa euroa.
- Parannetaan yrittäjyyden edellytyksiä.
- Varmistetaan, että Suomen TKI-politiikka ohjaa vihreään siirtymään ja digitalisaatioon huomioiden osaamistarpeet.

TKI-panostukset 4 prosenttiin BKT:sta

Hyvinvoinnin kasvu on tuottavuuskasvun varassa ja innovaatiotoiminta on tärkein keino vauhdittaa tuottavuuden nousua. Arvioiden mukaan Suomen pitää nostaa tutkimus- ja kehittämismenot vähintään 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta, jotta innovaatiotoiminnan rahoituksessa päästään takaisin ennen vuotta 2010 olleeseen suuntaan.

Uudistetaan yritystukijärjestelmää niin, että se tukee vihreää siirtymää, kiertotaloutta ja tuottavuuskasvua lisäten muun muassa aineettomia investointeja kuten koulutusta. Yritystukien pitää kannustaa tutkimukseen, uudistumiseen, kansainvälisyyteen ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien rakentamiseen. Innovaatiopolitiikan tehokkuutta parannetaan kehittämällä julkisten rahoittajien rahoitustyökaluja siten, että TKI-tuki kohdistuu vakiintuneista yrityksistä niille, joiden tuottavuuskehitys ei indikoi markkinoilta poistumista. Varmistetaan myös, että yrityksissä on korkeatasoista kaupallista osaamista

Otetaan käyttöön laaja TKI-toiminnan verokannustin erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten TKI-toiminnan tukemiseksi, jota parlamentaarinen työryhmä ehdotti. Sen lisäksi pilotoidaan pk-yrityksen kehittämishankkeen läpivientiin uusi 50 000 euron kehittämisseteli, jossa on kevyt hakumenettely ja raportointikäytäntö. Näin kannustetaan yrityksiä panostamaan omiin tutkimusryhmiin ja tuotekehitykseen sekä vahvistamaan vuorovaikutusta yksityisen sektorin ja korkeakoulujen välillä.

Uudistetaan
yritystuki-
järjestelmää
niin, että se
tukee vihreää
siirtymää,
kiertotaloutta
ja tuottavuus-
kasvua.

Turvataan Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoitustason kasvu Veikkauksen rahapelitoiminnan tuottojen tulevaisuuteen katso-matta. Suomessa ei ole varaa tinkiä huippututkimuksen ja yritys-lähtöisen tutkimuksen rahoituksesta.

Vakiinnutetaan Suomen Akatemian lippulaivarahoitus ja Business Finlandin veturihanketoiminta, jotka luovat vipuvarsivaikutusta. Näin mahdollistetaan tutkijayhteisöille ja yrityksille pitkälle ulottuva näkymä mahdollisuuksista saada julkista rahoitusta merkittäviin kumppanuus-hankkeisiin.

Toimeenpannaan Euroopan unionin kaupungeille suunnattu raken-nerahasto-ohjelma, johon kuuluu innovaatiosopimukset, siten, että se mahdollistaa yhteistyön korkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten, kaupunkien, järjestöjen ja tutkimuslaitosten kesken kansainvälisten innovaatioekosysteemien luomiseksi.

Nostetaan kaikkien apurahojen verovapauden rajaa 30 000 euroon vuodessa. Näin vapautetaan yksityistä rahaa käytännön tutkimustyöhön verotuksen sijaan.

Vahvistetaan ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten asemaa TKI-toimijoina. Hankkeen painopisteenä on muun muassa ammattikorkeakouluissa tehtävän tutkimuksen kaupallistaminen ja patenttitoiminta.

Lisätään tutkijoiden liikkuvuutta ja työllistymistä yrityksiin mahdol-listamalla korkeakoulujen tutkimus- ja opetustyötä tekeville vaihto-vuosi yrityksen tai muun työnantajan palveluksessa. Otetaan lisäksi käyttöön ohjelma, jolla helpotetaan ulkomaalaistaustaisten tutkijoiden siirtymistä yksityiselle ja julkiselle sektorille.

Otetaan käyttöön työttömyys-turvassa yhdistelmä-vakuutus.

Yrittäjyyden merkitys kasvaa työn murroksessa

Työ muuttaa muotoaan ja on tärkeää, että ihminen voi työllistää itseään monin tavoin. Yrittäjyyteen kannustaminen synnyttää dynamiikkaa yhteiskuntaan ja parantaa mahdollisuuksia talouskasvuun. Otetaan käyttöön työttömyysturvassa yhdistelmä-vakuutus, jotta kaikki työ tulee huomioiduksi työssäoloehtoon ja siten siirtymät työn eri muotojen välillä tulevat sujuvammiksi.

Alustatalous tarjoaa joustavasti erilaisia työmahdollisuuksia. Alustan kautta työtä tekeville ja muille itsensä-työllistäjille varmistetaan mahdollisuus riittävään turvaan. Työsuhteen määritelmä työsopimuslaissa

laajennetaan koskemaan työsuhteenomaisessa tilanteessa olevia itsensätyöllistäjiä, jotka työskentelevät toimeksiantajalle riippuvaisessa tai alistaisessa asemassa ilman tosiasiallista vaikutusmahdollisuutta työn ehtoihin ja hintaan. Itsensätyöllistäjien oikeutta kollektiiviseen edunvalvontaan vahvistetaan selkeyttämällä kilpailulainsäädäntöä.

Kehitetään pohjoismaista työvoimapalvelumallia, jotta se tukee yrittäjiä ja yrittäjyyttä. Sivutoimiseen yrittäjyyteen liittyvää työvoimapolitiittia harkintaa muutetaan niin, että työttömyysturvaa hakevan yrittäjän noudattaessa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin velvoitteita käytetään silloin ratkaisun perusteena ensisijaisesti vähäisiä tuloja ja sitä, ettei yritystoiminta muodosta estettä ottaa vastaan kokoaikatyötä.

Selvitetään, ovatko hankintalain muutokset ja tehdyt toimet lisänneet julkisten hankintojen innovatiivisuutta ja niiden pilkkomista pienemmiksi, jotta mikroyritykset sekä pienet ja keski-suuret yritykset pääsevät paremmin osallistumaan kilpailutuksiin. Lisätään markkinavuoropuhelua julkisissa hankinnoissa. Hankintalain kansalliset kynnsarvot pitää säilyttää nykyisellä tasolla.

Tuetaan siirtymistä yksinyrittäjästä työnantajayrittäjäksi helpottamalla ensimmäisen työntekijän palkkaamista. Varmistetaan ostopalveluna toteutettavien neuvontapalvelujen riittävyys työllisyyspalvelujen siirrossa kunnille. Arvioidaan yksinyrittäjän rekrytointitukikokeilun tulokset ja taloudellisten kannustinten tarve.

Jatketaan kansallisella tasolla yritys vastuusääntelyn valmistelua seuraan EU-sääntelyä.

Ilmasto, energia ja liikenne

Suomen TKI-politiikan pitää ohjata vihreään siirtymään ja digitalisaatioon huomioiden osaamistarpeet. Euroopan unionin ja Suomen kunnianhimoinen ilmastopolitiikka on myös taloudellinen mahdollisuus. Globaalissa kilpailussa syntyy etua, kun kotimarkkinoita ja EU:n sisämarkkinoita varten on tuotettu päästöttömiä ratkaisuja, joille on syntymässä kansainväliset markkinat. Täysin kiertoan pohjautuvan talouden pitää olla ilmastopolitiikan keskiössä.

Kestävä kasvu nojaa yhteiskunnan sähköistymiseen, joten Suomen pitää varmistaa edellytykset puhtaan sähköntuotannon moninkertautumiseen. Varmistetaan siirtymä kohti päästötöntä liikennettä edistämällä sähköistä liikennettä, autokannan uudistumista ja sähköpolttoaineiden tuotannossa käytettävien polttoaineiden tuotantoa (mukaan lukien vety) sekä liikennejärjestelmän tehostumista. Lisäksi kehitetään pyöräilyinfrastruktuuria ja julkista liikennettä erityisesti kaupungeissa.

Fossiilivapaaseen energiaan siirtymisen vauhdittaminen parantaa energiaomavaraisuutta ja toimitusvarmuutta. Edistetään pienydinvoimalojen kehittämistä kustannuskilpailukykyisiksi erityisesti kaupunkien sähkön- ja lämmöntuotantoon. Pyritään löytämään korvaava toteuttaja Pyhäjoen ydinvoimahankkeeseen tai varmistamaan vastaava määrä uutta puhdasta perustuotantoa muilla keinoin.

Ilmastotoimilla voidaan parantaa maatalouden tuottavuutta edistämällä uudistavaa maanviljelyä ja kiertotalouteen perustuvaa biokaasun tuotantoa. Tällöin voidaan vähentää myös kotimaisen ruokatuotannon riippuvuutta tuontiin pohjautuvista raaka-aineista, kuten tyyppi. Lisätään suomalaisen ruokatuotannon jalostusarvoa erityisesti ruoka-alan viennissä ja panostetaan erityisesti vaihtoehtoisten proteiinilähteiden tuotantoon.

Elinvoimaiset kunnat

Vain riittävän elinvoimaiset kunnat pystyvät takaamaan asukkaille laadukkaat ja yhdenvertaiset lakisääteiset palvelut. Kuntakokoa kasvatetaan ja kuntien yhteistyötä lisätään palveluiden turvaamiseksi. Kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita tarkastellaan kuntatalouden kestävyyslähtökohdasta. Kuntien väestöpohjan kasvua voitaisiin edistää esimerkiksi luomalla kunnille kannusteita kasvattaa työ- ja opiskeluperusteista maahanmuuttoa ja lisäämällä kuntarakennelakiin taloudellisten kriteerien lisäksi myös palveluiden turvaamisen kriteerit (erityinen kuntajakoselvitys).

3

Kannustava verotus

Akavan kolme keskeistä talous- ja veropolitiikan tavoitetta ovat:

- Saatetaan julkinen talous tasapainoon ja pysäytetään velkaantuminen.
- Kevennetään työn verotusta kahden hallituskauden mittaisella ohjelmalla.
- Laajennetaan kotitalousvähennystä.

Hyvinvointi syntyy tekemästämme työstä. Tulevaisuuden työ vaatii enemmän osaamista, sillä korkea lisäarvoa tuottavien elinkeinojen merkitys kasvaa. Suomi menestyy panostamalla ihmisten koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehitykseen, uusiin ideoihin ja innovaatioihin.

Suomen pitää olla houkutteleva toimintaympäristö korkeaan osaamiseen perustuvalla, suurta lisäarvoa tuottavalle yritystoiminnalle. Tärkeä osa kansainvälisiä ja kotimaisia investointeja houkuttelevaa kilpailukyistä toimintaympäristöä on verojärjestelmä, joka edistää talouden kasvukykyä, työllisyysasteen nousua, tuottavuutta ja ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Osaamiseen perustuva korkea työllisyys, terve talouskasvu ja tuloksekas julkisen sektorin toiminta ovat pitkällä aikavälillä välttämättömiä, jotta hyvinvointiyhteiskunnan tarjoamat palvelut voidaan rahoittaa kestävästi.

Vastuullinen talouspolitiikka edellyttää uskottavaa suunnitelmaa julkisen talouden saattamisesta tasapainoon ja velkaantumisen pysäyttämiseksi, jotta emme jätä tuleville sukupolville kohtuutonta taakkaa. Julkisen talouden kehysmenettely on olemassa sitä varten, että menot osataan suhteuttaa tuloihin ja erilaisia perusteltuja menokohteita asetetaan tärkeysjärjestykseen.

Ansiotulojen verotusta kevennetään

Työn verotuksen keskeisin ongelma on kireä progressio. Verojen osuus tulonlisäyksestä on korkea jo varsin matalilla palkkatasoilla ja se nousee nopeasti tulojen noustessa. Progression loiventaminen parantaa kannustimia tehdä töitä, yrittää, kehittää osaamista, hankkia lisäpätevyyttä ja pyrkiä uralla eteenpäin. Se myös parantaa mahdollisuuksia hankkia ulkomailta osaavaa työvoimaa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin sekä tutkimus- ja tuotekehitystehtäviin. Työn tekemisestä tulee kannattavampaa myös työmarkkinoiden ulkopuolisille, esimerkiksi eläkkeellä oleville.

Toteutetaan asteittain kahden hallituskauden mittainen ohjelma, jolla verotuksen rakenteen painopistettä siirretään työn verotuksesta muihin veromuotoihin.

Kevennetään ansiotulojen verotusta kaikissa tuloluokissa. Vuosina 2023–2027 ansiotuloverotusta alennetaan 0,5 prosenttiyksikköä vuosittain. Korkein rajaveroaste lasketaan viiteenkymmeneen prosenttiin ja solidaarisuusveroista luovutaan.

**Suomi
menestyy
panostamalla
koulutukseen,
tutkimukseen,
tuotekehitykseen,
uusiin
ideoihin ja
innovaatioihin.**

Tehdään verouudistus verotulokertymän kannalta neutraalisti. Uudistus lisää talouden aktiiviteettia ja nostaa työllisyyttä, mutta ei kykene rahoittamaan kokonaan itseään. Verokertymän aleneminen rahoitetaan korottamalla ensisijaisesti ympäristö- ja haittaveroja sekä tarpeen vaatiessa lisäksi kulutusveroja.

Katetaan hyvinvointialueiden tuottamat palvelut valtion rahoituksella. Maakuntaveroa ei oteta käyttöön.

Kotitalousvähennystä laajennetaan

Kotitalousvähennys kannustaa yksityishenkilöitä ostamaan oman asunnon ja vapaa-ajan asunnon kunnossapitoon ja perusparannuksiin, kotitaloustyöhön sekä hoivaan tai hoitoon liittyviä palveluita ulkopuolisilta tarjoajilta. Vähennys edistää markkinaehtoista palveluiden tarjontaa, vahvistaa työllisyyttä ja karsii harmaata taloutta.

Kotitalousvähennystä käytetään kaikilla tulotasoilla. Eniten käyttäjiä on keskituloisten joukossa. Käyttäjien määrä on kasvanut vähennyksen olemassaolon aikana, eikä sen mahdollisuuksia työllisyyden vahvistajana ole vielä nähty täysin.

Laajennetaan kotitalousvähennystä kasvattamalla sen enimmäismäärä 4 500 euroon, nostamalla vähennyskelpoinen osuus työkustannuksista 60 prosenttiin ja poistamalla 100 euron suuruinen omavastuu.

Selvitetään mahdollisuutta laajentaa kotitalousvähennyksen käyttötarkeitusta esimerkiksi jatkuvan oppimisen kustannuksiin.

Yhteisövero ja yrittäjän verotus

Yhteisöverokanta on keskeinen väline, jolla vaikutetaan yritysten toimintaympäristöön. Suomen nykyinen 20 prosentin yhteisöverokanta on edelleen kilpailukykyinen ja yhteisöveron tuotto varsin merkittävä. Jos kansainvälinen verokilpailu jatkuu kiivaana, yhteisöverokantaa voidaan joutua laskemaan kohti maailmanlaajuisesti vähimmäistaksoksi kaavailtua 15 prosenttia. Haitallista verokilpailua pitää kuitenkin rajoittaa ja tiivistää EU-tason veroyhteistyötä.

Yrittäjän verotukseen vaikuttavat yhteisövero, pääomatulovero ja ansiotulovero. Se on monimutkainen kokonaisuus, jonka toimivuutta ja yksinkertaistamisen mahdollisuuksia kannattaa vakavasti pohtia.

Monilla aloilla yritysten kasvu ei enää perustu suuriin aineellisiin investointeihin, vaan osaamiseen ja aineettomaan pääomaan. Yrittäjän verotusta pitää pyrkiä uudistamaan siten, että se luo listaamattomille osaamisintensiivisille yrityksille vahvemmat kasvun kannustimet.

4 Parempi työllisyys

Akavan kolme keskeistä työllisyyspolitiikan tavoitetta ovat:

- Panostamalla osaamiseen ja työkyvyn ylläpitoon pidennetään työuria.
- Työttömyysturvaa ja työllisyyspalveluja kehittämällä lisätään kannusteita työllistyä.
- Lisätään työ- ja osaamisperusteista maahanmuuttoa.

Työttömyysturva ja työllisyyspalvelut työhön kannustavammaksi

Osaamisen kehittäminen ja työkyvyn ylläpitäminen ovat keskeisiä toimia työllisyyden edistämiseksi. Työttömyysjaksoja pitää lyhentää myös purkamalla kannustinloukkuja.

Työttömyyspäivärahaa uudistetaan siten, että se parantaa työllisyyttä ja enimmäismaksuaika määräytyy lineaarisesti työttömäksi jääneen työhistorian pituuden mukaan. Samalla luovutaan ansioturvan taitteesta.

Varmistetaan, että suurten työvoimapolitiittisten uudistusten eli järjestämävastuun siirron kunnille ja pohjoismaisen malliin siirtymisen tavoitteet toteutuvat. Seurataan uudistusten vaikutusta tarkasti ja tehdään tarvittavat muutokset. Kiinnitetään erityistä huomiota siihen,

miten hallintoa hajauttavassa uudistuksessa panostetaan työvoimaviranomaisen osaamisen kehittämiseen ja varmistetaan resurssien riittävyys. Parannetaan työllisyyspalvelujen toimivuutta, jotta ne vastaavat korkeakoulutettujen työnhakijoiden tarpeisiin muun muassa laajentamalla yritysten mahdollisuuksia toimia työllisyyspalveluiden tuottajina.

Huolehditaan, että osatyökykyisten työllistämistä vastaava julkinen erityisyhtiö Työkanava Oy keskittyy erityisesti vammaisten työllistämiseen. Tällöin yhtiön palvelutarjonta kohdistuu kaikista heikommassa työmarkkina-asemassa oleviin, joille ei tällä hetkellä ole olemassa vastaavassa määrin kolmannen ja yksityisen sektorin palveluntuottajia kuten muilla osatyökykyisillä on.

Työ- ja osaamisperusteista maahanmuuttoa lisää

Varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus jatkamalla erityisasiantuntijoille, start up -yrittäjille, korkeakouluopiskelijoille, tutkijoille ja näiden perheenjäsenille luodun maahantulon pikakaistan kehittämistä ja luopumalla työvoiman saatavuusharkinnasta.

Vahvistetaan kotoutumista luomalla mahdollisuuksia ja kannusteita suomen tai ruotsin kielen opiskeluun ja oppimiseen. Työelämälähtöinen kieli- ja kotoutumiskoulutus aloitetaan välittömästi maahantulon yhteydessä. Kotoutumiskoulutuksen laatu varmistetaan ottamalla se osaksi järjestämisluvan alaista valmentavaa koulutusta. Oikeus nopeaan kielikoulutukseen taataan koulutustasoon katsomatta Suomeen työn takia muuttaville ja heidän perheenjäsenilleen myös työajalla. Lisätään kotimaisten kielten opintoja kaikkiin korkeakouluopintoihin.

Kerätään kuntien tarjoamia kotoutumista tukevia palveluita ja neuvontaa yhteen sekä integroidaan korkeakoulujen yhteyteen perustettu Talent Hub -toiminta kiinteäksi osaksi kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä alueellista palveluverkostoa.

Tunnistetaan paremmin maahan muuttavien virallista osaamista ja luodaan selkeät alakohdaiset kriteerit, joilla EU- tai ETA- alueen ulkopuolella suoritettu koulutus tunnustetaan ammattipätevyydeksi. Kriteereihin voi kuulua selkeästi määritetty täydennyskoulutus.

Pelkän perusasteen varassa oleviin erityishuomiota

Toteutetaan pelkän perusasteen koulutuksen varaan jääneiden osaamistason nostamiseksi toimenpideohjelma, joka kattaa työlliset, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat. Ohjelma sisältyy jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintaan.

Ehkäistään koulutuksesta syrjäytymistä muuttamalla perusopetuksen valmistavaa opetusta koskevaa lainsäädäntöä niin, että siitä tulee oppilaan subjektiivinen oikeus. Muutetaan suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen rahoitusjärjestelmää niin, että opetusta on mahdollista saada aina toisen asteen loppuun saakka.

Arvioidaan, parantaako pohjoismainen työvoimapalvelumalli työmarkkinatuella olevien työllistymistä ja palveluihin osallistumista. Uudistetaan työmarkkinatukea tarvittaessa siten, että nykytasaisen etuuden voi saada vain osallistumalla palveluun, joka parantaa työttömän edellytyksiä työllistyä. Näitä palveluja voivat olla esimerkiksi nuorten Ohjaamot, suomen ja ruotsin kielen koulutukset, kuntoutuspalvelut ja muut sote-palvelut.

Lasten hoitotukijärjestelmä uudistetaan

Perhevapaauudistuksen yhteydessä ei uudistettu kotihoidontukea. Uudistetaan kotihoidontukea, jotta se edistää tasa-arvoa ja kannustaa vanhempia jakamaan hoitovastuuta myös vanhempainvapajaksojen jälkeen. Kotihoidontuen ohella tulee tarkastella muita lasten hoitotukia ja vähintään joustavaa hoitorahaa, johon nykyisessä järjestelmässä on oikeutettu silloin, jos tekee lyhennettyä työaikaa lapsen ollessa alle kolmivuotias.

Tarjotaan kohdennettuja työllistymistä tukevia ja osaamista kehittäviä palveluita kotona oleville vanhemmille. Heistä yli puolet, useimmiten äitejä, ovat ilman työpaikkaa, johon palata. Huolehditaan uudistuksessa varhaiskasvatuspalveluiden saatavuudesta sekä henkilöstön riittävästä resurssoinnista ja jaksamisesta.

Kiinnitetään uudistuksessa erityishuomiota maahanmuuttajataustaisten työllisyyden parantamiseen. Maahanmuuttajaväestön pääsyä työelämään tuetaan tarjoamalla perhevapaalla oleville työelämään siirtymistä tukevia palveluita viimeistään lapsen täyttäessä kaksi vuotta. Tavoitteeksi asetetaan, että vieraskielisten lasten osallistumisaste varhaiskasvatuksessa on vähintään suomenkielisten lasten tasolla.

5

Uudistuva ja hyvinvoiva työelämä

Akavan kolme keskeistä työelämän kehittämisen tavoitetta ovat:

- Uudistetaan työturvallisuuslaki työhyvinvoinnin parantamiseksi ja työurien pidentämiseksi.
- Uudistetaan sovittelujärjestelmä toimivammaksi.
- Edistetään työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Työturvallisuuslain kokonaisuudistus toteutetaan

Työn murros, teknologian kehitys ja työnteon muotojen moninaistuminen ovat muokanneet työelämää merkittävästi. Työturvallisuuslaki, joka on säädetty fyysisen työn lähtökohdista ja fyysisten vaarojen ennaltaehkäisystä, on vanhentunut.

Työturvallisuuslaki ei riittävästi huomioi työelämässä laajasti esiintyvää psykososiaalista kuormitusta, henkistä hyvinvointia tai työkyvyn tukemista eri tilanteissa. Se ei myöskään turvaa näiltä tai ennaltaehkäise näitä. Psykososiaalisen kuormituksen hallinnalla ja henkisen hyvinvoinnin edistämällä voidaan ennaltaehkäistä sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyttä sekä tukea työurien pidentymistä ja työelämässä pysymistä.

Työturvallisuuslaki uudistetaan haitallisen psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisemiseksi ja henkisen työkyvyn tukemiseksi. Työsuojelun yhteistoiminta siirretään osaksi työturvallisuuslakia työsuojelun valvontalaista. Uudistuksessa vahvistetaan työkyvyn tukemista ja työelämässä pysymistä lisäksi siten, että työtä tarvittaessa muokataan työkykyä vastaavaksi ja riskit arvioidaan työhön palatessa pitkän sairauspoissaolon jälkeen.

Työturvallisuuslain uudistuksessa täsmennetään lisäksi väkivaltaa ja sen uhkaa sekä häirintää koskevia säännöksiä. Ylemmille toimihenkilöille säädetään lakisääteinen oikeus valita heitä edustava työsuojeluvaltuutettu riittävän työsuojelun varmistamiseksi.

Työturvallisuuslaki uudistetaan, jotta voidaan ennaltaehkäistä haitallista psykososiaalista kuormitusta ja tukea henkistä työkykyä.

Työterveyshuollon kehittäminen ja työkyvyn sekä työhön paluun tukeminen

Työuupumusta ja mielenterveysongelmia pitää ennaltaehkäistä tehokkaammin työelämässä, jotta saadaan hillittyä niistä aiheutuvaan kustannusten kasvuun ja edistetään työssä pysymistä ja työurien pidentymistä. Työterveyshuoltolakiin säädetään ennakoivista työterveyshuollon tukemuksista, joissa kartoitetaan määrärajojen fyysisiä ja psykososiaalisia työkykyriskejä. Henkisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukeminen sisällytetään lakisääteiseen työterveyspalveluun. Moniammatillisuutta lisätään työterveyshuollossa.

Työterveyshuollon yhteistoiminnassa sovitaan mielenterveyttä tukevista palveluista ja oikeudesta lyhytpsykoterapiaan työterveyshuollon kautta. Työntekijällä pitää olla oikeus käyttää työterveyshuoltopalveluita työajalla, mikä varmistaa nopean hoitoon pääsyn ja terveydentilan arvioinnin sekä ehkäisee työkyvyttömyyden pitkittymisen.

Työturvallisuuslakia täsmennetään niin, että riskit arvioidaan myös pitkän sairauspoissaolon jälkeen työhön palatessa. Työtä muokataan tarvittaessa työkykyä vastaavaksi, kunnes se on palautunut. Työntekijän oikeutta osasairauspäivärahaan laajennetaan.

Häirinnän sekä väkivallan ja sen uhan poistaminen työelämästä

Epäasiallista kohtelua, häirintää ja väkivaltaa esiintyy työelämässä lain-säädännön velvoitteista huolimatta. Jokaisella on oikeus terveelliseen ja turvalliseen työympäristöön.

Lainsäädäntö ei nykyisin turvaa riittävän selkeitä ja tehokkaita prosesseja häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisemiseen ja niihin puuttumiseen. Ennaltaehkäisy edellyttää tiukempia sanktioita.

Työturvallisuuslaissa tiukennetaan työnantajan velvollisuutta ennaltaehkäistä häirintää, seksuaalista häirintää ja epäasiallista kohtelua ja puuttua niihin. Lisätään työnantajan velvollisuus varmistaa häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun loppumisen viipymättä. Työturvallisuuslain rangaistussäännöksiin lisätään työturvallisuusrikkomuksena väkivallan uhkaa ja häirintää koskevien säännösten noudattamisen laiminlyönti.

Maalittaminen eli työhön liittyvä järjestelmällinen häirintä kriminalisoidaan omana rikosnimikkeenä rikoslaisissa. Viranomaisiin kohdistuvas-

Jokaisella on oikeus terveelliseen ja turvalliseen työympäristöön.

ta maalittamisesta säädetään lisäksi erikseen omassa säännöksessä rikoslaissa. Maalittaminen otetaan täsmällisesti huomioon myös työturvallisuuslaissa.

Työaikasuojelen parantaminen ja etätöihin liittyvät lainsäädäntömuutokset

Työhön sidonnaisuus on lisääntynyt digitaalisten välineiden takia. Jatkuvasti tavoitettavissa oleminen kuormittaa. Tämä merkitsee uudenlaisen työsuojelun tarvetta. Lainsäädännössä täsmennetään työntekijän oikeutta irtautua työtehtävistä ja olla digitaalisesti tavoittamattomissa työajan ulkopuolella. Lisäksi työssä matkustavien työntekijöiden palautuminen ja riittävä lepoaika turvataan paremmin lainsäädännössä.

Etätöiden yleistymisen on muuttanut työn tekemisen tapoja pysyvästi. Työntekijän oikeus osittaiseen etätöihin paikkariippumattomasti säädetään lakiin tilanteissa, joissa työtehtävät sen sallivat ja se ei aiheuta kohtuutonta haittaa työnantajan toiminnalle. Etätöiden määrästä ja toimintaohjeista sovitaan työpaikalla.

Työtapaturmalain soveltamisalaa laajennetaan etätöissä tapahtuviin tapaturmiin, jotta siinä on vastaava turva kuin lähityössä. Työturvallisuuslaissa säädetään täsmällisemmin työnantajan velvollisuudesta varmistaa työergonomia myös etätöissä, jotta etätöitä voidaan tehdä aiheuttamatta työntekijän terveydelle haitallista tai vaarallista fyysistä ja psyykkistä kuormitusta.

Työtapaturmalain soveltamisalaa laajennetaan etätöissä tapahtuviin tapaturmiin.

Sovittelujärjestelmän ja työriitalain uudistaminen

Työmarkkinoiden toiminta, työmarkkinajärjestelmä sekä sopimus- ja neuvottelujärjestelmä ovat muutoksessa. Sovittelujärjestelmän toimivuus on merkittävä osa työmarkkina- ja sopimustoimintaa.

Työriitalaissa ei säädetä sovintomenettelyn kulusta, sovintoehdotusten sisällöstä tai palkkaratkaisun linjasta. Sovittelujärjestelmä perustuu pitkälti sovittelun aloittamiseen vasta, kun työriita on jo kärjistynyt. Valtakunnansovittelijan resurssit ja yhden valtakunnansovittelijan malli eivät ole riittäviä turvamaan tehokasta, toimivaa ja tuloksellista sovittelutoimintaa jatkossa.

Sovittelutoiminnan resursseja ja päätoimisten sovittelijoiden määrää lisätään toimivan ja tehokkaan sovittelujärjestelmän varmistamiseksi. Sovittelutoimiston yhteyteen perustetaan puolueeton talousyksikkö, jonka tehtävänä on tuottaa talous-, palkka- ja ansiokorjauksilaskentaa pohjustamaan yhteistä kuvaa taloudesta eri sektoreilla ja toimialoilla.

Työriitalaki uudistetaan siten, että sovittelumenettelyn liittyvää prosessia ja aikatauluja täsmennetään edistämään joutuisaa sovittelua ja neuvotteluratkaisuun pääsemistä.

Muita työlainsäädännön ja työelämän kehittämisen toimia

Määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien on usein hankala pitää kertynyt vuosiloma työsuhteen ja pitämättömät vuosilomat korvataan lomakorvauksella työntekijän siirtyessä toisen työnantajan palvelukseen. Vuosiloman ansainnan tulee olla 2,5 arkipäivää jokaiselta täydeltä lomanmääräytymiskuukaudelta työsuhteen kestosta riippumatta. Lisäksi otetaan käyttöön vuosilomapankki tai muu vastaava järjestely. Pitkä, määräaikainen työsuhte voi olla esteenä uuden toistaiseksi voimassa olevan työsuhteen saamiselle. Työsopimuslakia pitää muuttaa siten, että työntekijälle tulee irtisanoutumisoikeus yli 6 kuukautta kestäviin määräaikaisiin työsuhteisiin.

Työsopimuslakiin perustuvat saatavien vanhentumisajat ovat tulkinnanvaraisia ja erilaiset kuin työaikalakiin ja vuosilomalakiin sekä työehtosopimuksiin perustuvien saatavien vanhentumisaika. Säännökset pitää yhdenmukaistaa viiteen vuoteen, jotta työntekijöiden oikeusturva paranee.

Tiedonkulun parantamiseksi ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi lasketaan hallintoedustuksen alarajaa, joka koskee työntekijöiden edustajan mahdollisuutta osallistua yrityksen liiketoimintaa, taloutta ja henkilöstön asemaa koskevien kysymysten käsittelyyn yrityksen hallintoelimissä. Toimiva yhteistoiminta lisää paikallisen sopimisen onnistumisen mahdollisuuksia. Yhteistoimintalain mukaista vaatimusta työsuhteessa olevan henkilöstön määrästä alennetaan nykyisestä 150 työntekijästä 50 työntekijään.

Työurien pidentämiseksi ja työn tuottavuuden parantamiseksi aloitetaan kolmikantaisen Työ2030-kehittämisohjelman uusi ohjelmakausi 2023–2027. Ohjelmalla edistetään osaamista, uusien toimintatapojen ja uuden teknologian hyödyntämistä sekä työhyvinvointia. Rahoitus kohdennetaan työpaikkojen ja -yhteisöjen omaa kehittämistyötä tukeviin toimiin ja tulosten näkyväksi tekemiseen.

**Sovittelu-
toiminnan
resursseja ja
päätoimisten
sovittelijoiden
määrää lisätään.**

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat perus- ja ihmisoikeuksia, ja ne myös lisäävät hyvinvointia työelämässä. Syrjimättömyys ja monimuotoisuus luovat kaikille mahdollisuuksia osallistua työelämään.

Laaditaan laaja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämishjelma, jonka tavoitteena on lisätä työelämässä aliedustettujen ryhmien työllisyyttä ja yhteiskunnallista osallisuutta. Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi pitää tehdä aina sukupuolivaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Toteutetaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämiseksi työelämässä, jonka perusteella tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset syrjimättömyyden varmistamiseksi.

Täsmennetään lainsäädäntöä siten, että raskaus- ja perhevapaa eivät ole perusteltuja syitä olla tekemättä tai jatkamatta määräaikaista työsopimusta. Palvelussuhde- ja työsopimuslainsäädännössä pitää olla kieltä jättää määräaikainen palvelussuhde uusimatta raskauden tai perhevapaan perusteella sekä kieltä rajoittaa se kestäväan raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainvapaan tai omaishoitovapaan alkuun. Perhevapaalta palaaville työntekijöille säädetään korotettu irtisanomissuoja, joka suhteutetaan perhevapaan pituuteen vanhempainvapaan päättymisestä lukien.

Tasa-arvolakia tulee muuttaa tasa-arvosuunnitelmien ja palkkakartoitusten osalta siten, että tasa-arvosuunnitelma ja palkkakartoitus laaditaan vähintään 20 työntekijän työpaikoilla. Yhdenvertaisuuslain uudistamista pitää jatkaa vastaavanlaisen työelämän suojan mahdollistamiseksi. Palkkakartoituksen perusteella tehtyjä toimenpiteitä pitää seurata ja velvoittaa työnantaja vahvemmin korjaamaan syrjivät ja perustelemattomat palkkaerot. Selvityksen ja korjaavien toimenpiteiden aikaansaamiseksi pitää tarvittaessa olla mahdollisuus asettaa uhkasakko.

Tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun resursseja lisätään, jotta ne vastaavat valtuutettujen tehtävien laajuutta ja määrää. Työelämää koskevia valvontasäännöksiä kehitetään, jotta oikeusturvan saatavuus ja oikeussuojakeinot paranevat.

Samapalkkaohjelma uudistetaan vastaamaan muuttunutta ja muuttuvaa toimintaympäristöä ja työmarkkinoita. Ohjelman tavoitetasoa on nostettava ja sen konkreettisia tavoitteita on lisättävä. Ohjelmalle pitää asettaa numeraalinen tavoite.

Tasa-arvolakia tulee muuttaa siten, että tasa-arvosuunnitelma ja palkkakartoitus laaditaan vähintään 20 työntekijän työpaikoilla.

6

Kannustavat ja kestävät palvelut ja sosiaaliturva

Akavan kolme keskeistä palveluita ja sosiaaliturvaa koskevaa tavoitetta ovat:

- Uudistetaan sosiaaliturvaa kannustavammaksi kestäväällä tavalla, säilyttäen syyperusteisuus.
- Varmistetaan, että sote-uudistuksen toimeenpano onnistuu.
- Kehitetään työeläkejärjestelmää pitkäjänteisesti nykyisten periaatteiden pohjalta.

Sosiaaliturvan uudistaminen

Sosiaaliturvauudistuksella varmistetaan jatkossakin jokaisen oikeus perustuslain mukaiseen turvaan. Työnteon, työllistymisen ja osallisuuden vahvistamisen pitää olla uudistuksen lähtökohtana, niin että se kannustaa työhön ja työn vastaanottamiseen paremmin kuin nykyisin.

Osaamisen ja työkyvyn tukemisen pitää olla keskeisessä asemassa sosiaaliturvauudistuksessa, sillä ne edistävät työllisyyttä, työssä pysymistä ja työurien pitenemistä.

Palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistäminen työn tekemisen tapana pitää ottaa paremmin huomioon.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus onnistuu vain toimivien sosiaali- ja terveyspalveluiden tuella. Palveluiden ja etuuksien yhteensovittamista vahvistetaan ja parannetaan palveluiden toimivuutta ja kohdentumista. Heikoimmista pidetään huolta niin, että henkilökohtaisten palveluiden saatavuus varmistetaan ja tuetaan henkilön osallisuutta ja työllistymistä vaiheittaisten palvelupolkujen avulla.

Sosiaaliturvauudistuksessa säilytetään etuuksien syyperusteisuus ja osittainen tarveharkintaisuus. Näin voidaan varmistaa sekä järjestelmän rahoituksellinen kestävyys että palveluiden ja etuuksien oikea kohdentuminen.

Palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistäminen työn tekemisen tapana pitää ottaa paremmin huomioon.

Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa lisätään. Työnteon pitää olla aina taloudellisesti kannattavaa, vaikka sosiaaliturvan osuus pienenee työtulojen lisääntyessä. Järjestelmää selkeytetään esimerkiksi osin yhdistämällä perusturvaetuuksia. Myös asiakasmaksujen vaikutus työllistymisen kannusteisiin pitää ottaa huomioon.

Asumistukea uudistetaan osana asuntopolitiikkaa siten, että asumistuen kustannuksia hillitään.

Sosiaaliturvauudistus pitää tehdä rahoituksellisesti kestävällä tavalla. Uudistus ei saa nostaa sosiaaliturvan kustannuksia pidemmällä aikavälillä.

Ansiosidonnainen sosiaaliturva mukaan lukien työeläkejärjestelmä jätetään valmisteltavassa sosiaaliturvauudistuksessa tarkastelun ulkopuolelle. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kytkentä työttömyysturvan perusturvaan ja kassaperusteinen järjestämistapa turvataan uudistuksessa.

Digitalisaatiota ja tulorekisteriä kehitetään ja hyödynnetään täysimääräisesti, jotta resursseja ja henkilökohtaista palvelua saadaan kohdistettua niitä eniten tarvitseville.

Sosiaaliturvauudistusta tehtäessä tarkastellaan sitä kiinteässä yhteydessä sote-uudistuksen toteutukseen.

Sote-uudistuksen onnistunut toimeenpano varmistetaan

Toimeenpanovaiheessa oleva sote-uudistus on yksi suurimmista suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakennemuutoksista.

Väestön terveyteen ja sosiaalihuoltoon liittyvät tarpeet ovat kasvaneet ja lisäksi koronapandemia on heikentänyt sairauksien varhaista diagnosointia ja hoitoa perustasolla. Perusterveydenhoitoon ja erikoissairaanhoidon on syntynyt uutta hoitovelkaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon resursseista pitää huolehtia painottaen erityisesti perustasoa, kertynyt hoito- ja palveluvelka on purettava sekä varmistettava hoitotakuun toteutuminen.

Hyvinvointialueita pitää ohjata perustuen yhtenäiseen kustannus- ja laatutietoon niin, että alueet voivat toimia ennakoidusti ja pitkäjänteisesti.

Sote-uudistuksen toteuttamisessa hyödynnetään hyvinvointialueilla tehokkaasti monituottajamallia. Yrittäjien ja ammatinharjoittajien mahdollisuus toimia palveluntuottajina varmistetaan.

Palvelutarpeeseen vastataan ja palveluiden saatavuus turvataan monimuotoisella palvelutuotannolla, huolehtimalla sote-henkilöstön hyvinvoinnista sekä hyödyntämällä digitaalisia ratkaisuja ja palveluseteliä. Työtä ja tehtäviä organisoidaan uudella tavalla siten, että eri ammattiryhmien osaaminen hyödynnetään tehokkaasti.

Sote-uudistuksella tulee tavoitella kustannusten kasvun hillitsemistä parantamalla tuottavuutta sekä huolehtia palvelujen laadusta. Hyvinvointialueen palveluissa vahvistetaan ennaltaehkäiseviä, moniammattillisia palveluita kuten oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluita, sosiaali- ja kuntoutuspalveluita ja varmistetaan matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden saatavuus sekä hyvinvointialueiden ja kuntien välinen toimiva yhteistyö. Lastensuojelun resursseja parannetaan.

Varmistetaan sote-keskuksissa riittävä osaaminen työikäisten työterveyden ja työkyvyn tukemiseen. Siirtymät työterveyshuollon, perusterveydenhuollon sekä valtion ja kuntien työllisyyspalvelujen välillä tehdään sujuviksi, jotta varmistetaan työttömien tarvitsemien sote-palveluiden saatavuus. Lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, koulutus- ja kehittämistyötä ja kohdennetaan siihen riittävät resurssit.

Kansalaisen oikeutta omiin terveystietoihinsa vahvistetaan siten, että potilas saa sähköisessä muodossa kaikki itseään koskevat tiedot.

Työeläkejärjestelmää kehitetään pitkäjänteisesti nykyisten periaatteiden pohjalta

Työeläkejärjestelmän lyhyen ja pitkän aikavälin tilannekuvaa ja kehittämistarpeita arvioidaan työmarkkinakeskusjärjestöjen valmistelun pohjalta ja yhdessä työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa.

Järjestelmän kehittämisessä otetaan erityisesti huomioon sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus, järjestelmän rahoituksen kestävyys sekä työkyvyn tukeminen ja työurien pidentäminen.

Työhyvinvointiin, työkykyyn ja työurien pidentämistoimiin panostetaan entistä voimakkaammin, jotta ihmiset jaksavat työelämässä työuran alusta aina vanhuuseläkkeelle saakka.

Yrittäjien eläketurvaa kehitetään niin, että alivakuuttaminen poistuu. Rahastoinnin mahdollisuuden selvittämistä jatketaan. Eläketurvaa kehitetään ottamaan yrittäjien ja itsensä työllistäjien tarpeet paremmin huomioon siten, että työnteon muoto ei estä eläketurvan piiriin pääsemistä ja kaikille työtä tekeville turvataan mahdollisuus eläkevaikuttamiseen.

Apurahansaajien eläketurvaa kehitetään niin, että myös alle neljän kuukauden apurahan saaneet voivat kerryttää MYEL:n mukaista eläkettä.

Voimistuva ja toimiva Euroopan unioni

Akavan kolme keskeistä Euroopan unionia koskevaa tavoitetta ovat:

- Suomi on aktiivinen toimija EU:ssa.
- Sisämarkkinoiden kehittäminen ja aktiivinen kauppapolitiikka.
- Unioni keskittyy vanhan ylläpitämisen sijaan uuden luomiseen kasvattaen panostuksia tutkimukseen ja koulutukseen.

On Suomen etu, että EU on mahdollisimman yhtenäinen ja vahva toimija.

Euroopan unioni on Suomen tärkein viiteryhmä ja Suomen pitää olla aktiivinen vaikuttaja yhteistyötään syventävässä EU:ssa. Tavoitteena on uutta luova yhtenäinen arvoyhteisö, jolla on vahva kansainvälinen rooli ulko- ja turvallisuus-, osaamis-, ilmasto- ja kauppapolitiikassa.

Runsas vuosi eduskuntavaalien jälkeen pidetään Euroopan parlamentin vaalit. Suomen hallituksen pitää olla aktiivinen vaikuttamisessa uuden komission toimintaohjelmaan ja valmistella sitä varten aloitteita.

Euroopan unionin ns. tulevaisuuskeskustelu yhdessä Venäjän Ukrainaan suuntaamaan hyökkäyssodan vaikutusten kanssa sysää liikkeelle eurooppalaisen yhteistyön tiivistämistä, joka voi ulottua useille aloille.

Suomen hallituksen pitää ottaa tässä aloitteentekijän asema. On Suomen etu, että EU on mahdollisimman yhtenäinen ja vahva toimija.

Kestävä kasvu ja kilpailukyky

Luodaan kauppapolitiikassa uusia sopimuksia maailman isojen talouksien kanssa. Esimerkiksi Yhdysvaltojen sekä lukuisten Aasian ja Afrikan maiden kanssa ei ole edelleenkään sopimuksia.

Keskitytään sisämarkkinoilla lähivuosina erityisesti digi- ja datatalouksien luomiseen.

Asetetaan Green Dealin pääpaino Fit for 55-ilmastopakettien tehokkaaseen toimeenpanoon ja asetetaan lisätavoitteeksi EU:n täysi energiariippumattomuus Venäjältä. Tätä varten laaditaan EU-tasoinen strategia. Uudistettaessa EU:n talouspolitiikkaa keskeisinä teemoina pitää olla kestävä kasvu, työllisyys ja tuottavat investoinnit sekä tuottavuuden kasvattaminen. Pysyvä velkaelvytys ei ole oikea tie, mutta kriisitilanteissa voitaisiin poiketa yhteisistä taloussäännöistä sovittujen kriteerien pohjalta. Normaaliaikoina tavoitteen pitää olla vahva julkinen talous, joka mahdollistaa investoinnit ja kriisinkestävyyden.

EU:n on oltava aktiivinen työelämän toimija ja aloitteiden tekijä, joka tavoittelee modernia työelämää jatkuvasti uusiutuvassa tietotaloudessa.

Vanhan ylläpitämisestä uuden luomiseen

Painotetaan EU:ssa tulevaisuusinvestointeja. Lisätään panostuksia tutkimukseen ja koulutukseen. Seuraavan komission tehtäviin kuuluu laatia esitys EU:n tulevasta monivuotisesta kehysbudjetista ja sitä varten Suomen hallituksen tulee aloittaa vaikuttaminen jo varhaisessa vaiheessa.

Otetaan sisällöllisesti esikuvaksi EU:n elvytyspaketti, jossa tutkimus oli läpileikkaava teema ja jossa panostukset uuteen talouteen, kuten digitalisaatioon ja vihreään siirtymään ja samalla energiaomavaraisuuteen olivat mittavia. Kouluttautumiseen, opiskeluun ja harjoitteluun keskittyvä Erasmus+ -vaihto-ohjelma on EU:n kaikkien aikojen menestyksekkäin ohjelma.

Otetaan myönteinen kanta ns. EU:n omien varojen vahvistamiseen.

EU on arvoyhteisö – oikeusvaltioperiaatetta vahvistetaan

Edistetään järjestelmällisesti kaikessa unionin varojen jaossa rahoituksen katkaisua oikeusvaltiota rikkoviin maihin EU-tuomioistuimen ratkaisun mukaisesti.

Otetaan käyttöön määräenemmistöpäätökset myös oikeusvaltiokysymyksissä. Sama koskee ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, sisämarkkinoiden toimintaa koskevia verotuskysymyksiä ja kaikkia työelämän kysymyksiä.

Tehdään tieteen, tutkimuksen, taiteen ja opetuksen vapaudesta yksiselitteinen kriteeri EU:n oikeusvaltiotarkasteluihin ja varojen jakoon.

8

Turvallinen Suomi

Akavan kolme keskeistä oikeusvaltiota ja turvallisuutta koskevaa tavoitetta ovat:

- Vahvistetaan oikeusvaltiota ja huolehditaan kansalaisten oikeusturvan toteutumisesta turvaamalla oikeudenhoidon resurssit.
- Nostetaan poliisien määrä pohjoismaiselle tasolle.
- Puolustusvoimien henkilöstön määrää lisätään ja työaikalaki uudistetaan.

Suomen vakaan yhteiskuntakehityksen perustana on sisäinen ja ulkoinen turvallisuus. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on muuttanut ulko- ja turvallisuuspoliittisia asetelmia nopeasti ja syvästi. On tärkeää, että Suomi yhä vahvistaa varautumistaan ja turvallisuuttaan.

Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ovat yhä kiinteämmin yhteydessä toisiinsa. Ihmisten henkisen kestävyys ja yhteiskunnan kriisinsietokyky, puolustuskyky ja sisäisen turvallisuuden merkitys korostuu.

**On tärkeää,
että Suomi yhä
vahvistaa
varautumistaan
ja turvallisuuttaan.**

Kansalaisten luottamuksesta oikeusvaltioon ja heidän turvallisuudettaan pitää huolehtia mahdollisimman hyvin. Kaikkien valtioiden ulkoinen turvallisuus, vaikuttamispyrkimysten torjuminen ja huoltovarmuus rakentuvat sisäisen turvallisuuden, vahvan oikeusvaltion ja riippumattoman oikeuslaitoksen varaan.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta huolehtimiseksi ja hybridiuhka- ja häiriötilanteisiin varautumiseksi saatetaan loppuun poikkeusoloja varten tarkoitettu valmiuslain kokonaisuudistus.

Parannetaan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimijoiden toimintaedellytyksiä. Näihin kuuluvat poliisi, oikeudenhoito, tulli, rajavartiolaitos ja puolustusvoimat sekä ennakkoivasta diplomatiasta vastaava ulkoasiainhallinto. Turvallisuuden aloilla on erityisen tärkeää huolehtia hyvin henkilöstön asemasta kaikissa valmiustiloissa.

Sisäisen turvallisuuden ja oikeusvaltion vahvistaminen

Turvallinen oikeusvaltio edellyttää yhdenvertaista perus- ja ihmisoi-keuksien ja oikeusturvan toteutumista. Viranomaisten on kansalaisten luottamuksen säilyttämiseksi mahdollisimman vahvana kyettävä suoriutumaan tehtävistään ja vastaamaan heidän odotuksiinsa. Tämä edellyttää riittävää koulutettua henkilöstöä, tarvittavia toimintaresursseja ja ajantasaisia lainsäädäntöä. Toimivalla kasvatus- ja koulutusjärjestelmällä ja korkealla osaamistasolla ehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan sisäisen turvallisuudenkin kannalta tärkeää yhteiskunnallista eheyttä.

Vahvistetaan oikeusvaltiota huolehtimalla tuomioistuinlaitoksen riittä- vistä voimavaroista. Ruuhkautunut oikeudenhoito tarvitsee pikaisesti lisäresursseja. Kansalaisten on saatava oikeutta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin.

Poliisin tehtävä on varmistaa yleinen järjestys ja turvallisuus kaikissa tilanteissa ja kaikkina aikoina. Huolehditaan poliisin ja hätäkeskuslai- toksen resursseista pitkäjänteisemmin ja turvataan rahoitus vähin- tään sisäisen turvallisuuden selonteon mukaisesti. Poliisien määrää nostetaan kohti pohjoismaista tasoa siten, että vuoden 2027 loppuun mennessä Suomessa on vähintään 8 400 poliisia. Viranomaisilla on oltava riittävä kyky hybridi-vaikuttamistilanteiden, kuten laajamittaisen maahantulon ja kriittiseen infrastruktuuriin vaikuttamisen, kyberuhkien torjumiseen.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöresursseista huolehditaan pitkäjänteisesti keskeisenä rajaturvallisuuden suorituskyvyn tuottajana. Yleisvaarallisen- ja laittoman tuontitavaran maahantulo estetään turvaamalla Tullin henkilöstö- ja kalustoresursointi.

Ulkoiseen turvallisuuteen panostettava

Suomen sotilaallisen puolustuksen toimintaympäristö on jännitteinen ja vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin. Ulkoisessa turvallisuudessa maanpuolustuksemme nojaa kansallisen uskottavan puolustuskyvyn lisäksi kansainvälisiin kahden- ja monenvälisiin kumppanuuksiin. Turvallisuusympäristön muututtua tehty päätös hakea Pohjois-Atlantin puolustusliitto Naton jäsenyyttä vahvistaa Suomen turvallisuutta.

Turvataan sotilaallinen maanpuolustuskyky lisäämällä ennakoivasti puolustusvoimien resursseja selontekojen pohjalta määriteltyjen tarpeiden mukaan.

Materiaalisen valmiuden lisäksi huolehditaan henkilöstön määrästä, osaamisesta ja jaksamisesta. Puolustusvoimien suoriutuminen tehtävistään, kuten koulutus, valmius ja kansainväliset tehtävät, edellyttää henkilöstömäärän lisäämistä. Vuoteen 2027 mennessä puolustusvoimat tarvitsee 1 000 työntekijää lisää, joista 500 upseereja. Puolustusvoimien työaikalaki on pikaisesti uudistettava työssä jaksamisen parantamiseksi.

Materiaalisen valmiuden lisäksi huolehditaan henkilöstön määrästä, osaamisesta ja jaksamisesta.

Akavan päätavoitteet seuraavalle hallituskaudelle

- Osaamistason nostamiseksi huolehditaan koko koulutusketju kuntoon
- TKI-panostukset nostetaan 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä
- Julkinen talous saatetaan tasapainoon
- Työn verotusta kevennetään
- Työllisyysaste nostetaan 80 prosenttiin
- Työturvallisuuslaki uudistetaan työhyvinvoinnin parantamiseksi
- Sosiaaliturvaa uudistetaan kannustavalla ja kestäväällä tavalla
- Suomi on aktiivinen toimija EU:ssa
- Sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen panostetaan

www.akava.fi

Akava